

Секој ја знае перспективата на производите од храна и пијалаци и сите економски прогнози одат во насока дека храната ќе поскапи најмалку 5 пати во наредните петнаесеттина години, а цената на водата за тој период речиси и би се изедначила со цената на нафтата.

Македонија извезува околу 250 милиони долари во храна или 7,4 проценти од вкупниот извоз, а увезува околу 503 милиони долари, што е учество од 9,9 проценти во вкупниот увоз.

Пишува: **Љупчо РИСТОВСКИ**
државен советник за анализа на политики и координација во областа на агробизнисот, при Влада на РМ

Состојбите во агрокомплексот конечно почнаа да се одвиваат во позитивна насока. Се разбира, основното за ваквиот охрабрувачки расплет е одлучниот став на Владата да го издигне агрокомплексот на вистинско ниво и да му даде приоритет каков што заслужува, согласно со неговите потенцијали.

Периодот на персонални промени во garnитурата на власт, по неодамнешните избори, е добра прилика да се осврнеме, не толку кон, до овој момент, применетиот концепт на владината земјоделска политика, туку кон тоа што е уште неопходно потребно да се стори, со цел Македонија да стане вистински респективен производител на високо финализирани производи од храна и пијалаци.

Во институционалниот дел реформата мора да продолжи во ефикасно заокружување на интегралниот концепт за производство на храна, кој е и костурот на директивите и на регулативите од Европската комисија и ќе биде предмет на анализи и директно барање од Брисел во претстојните преговори, во поглавјата за земјоделскиот и за руралниот развој. Имено, ресорот преработки кој ги опфаќа производите од Глава 0 до Глава 24 од Царинскиот тарифник и моментно се наоѓа во надлежност на Министерството за економија, треба целосно и што поскоро да премине во надлежност на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (МЗШВ).

Логично, доколку преработките од храна и пијалаци преминат во МЗШВ, тогаш интегралниот концепт на управување со храната бара и целиот систем на безбедност на храна да се трансферира во МЗШВ. Како илустрација за ова е примерот со Бугарија, која имаше одложување од една цела година во преговорите за Поглавјето - земјоделство и рурален развој, додека

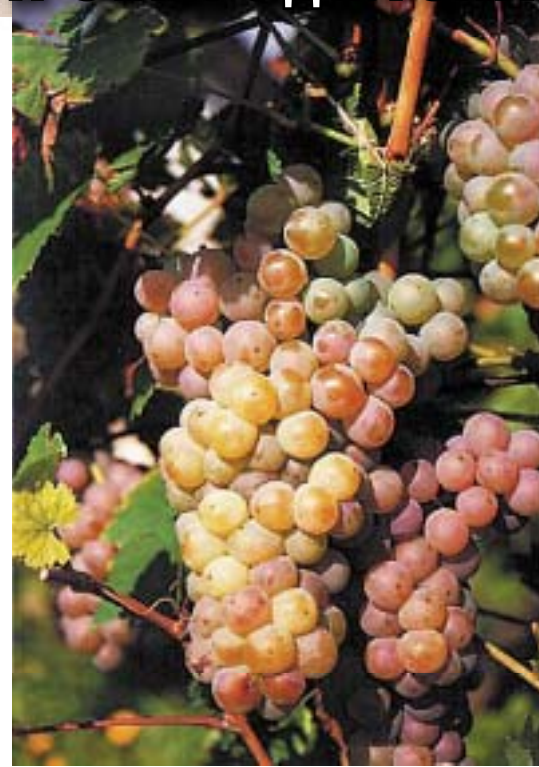
не изврши просторно, кадровско и суштинско трансферирање на Секторот за безбедност на храната и пијалаци во рамките на нивното Министерство за земјоделство.

Со овие реформи МЗШВ треба преку измени во Законот за земјоделство и рурален развој да се трансформира во Министерство за земјоделство, храна и рурален развој. Ова би подразбирало и оттуѓување на дел од постојните надлежности на МЗШВ. Имено, секторот на водите, земјоделското земјиште и шумите треба да се организираат во посебна Агенција за природни медиуми. Ова значително би ја минимизирало можноста од злоупотреби на менаџментот во МЗШВ при менаџирањето со овие три медиуми и елиминирање на дискреционите права и влијанието од политичкиот естаблишмент во Министерството. Министерството би ја водело политиката, а извршниот дел, односно делот на менаџирање со овие значајни национални ресурси, би им припаднал на високостручни професионалци и би бил под директна надлежност на Владата на РМ. На овој начин конечно ќе се знае точната состојба со расположливите води, точната состојба со расположливото земјоделско земјиште, колку од тоа е во функција, колку е приватно, колку е државно, колку е неупотребливо во моментот, поради стечаи на разни комбинати од социјализмот и слично, како и каква е вистинската состојба со шумите. Точните, валидни и доверливи информации за овие три медиуми се основа за правилно и ефикасно менаџирање на истите и водење на соодветна и ефикасна политика во секоја од областите. Тоа во моментот го немаме. На пример, последната водостопанска основа на Македонија е стара повеќе од триесеттина години и нема ниту средства ниту најава за нејзино редефинирање. Исто е и со земјоделското земјиште, а нешто подобро е во секторот на шумите.

Втор, исклучително важен столб е балансирањето на односите меѓу секторот на примарното земјоделско производство и секторот на преработки на храна и пијалаци. Секој ја знае перспективата на производите од храна и пијалаци и сите економски прогнози одат во насока дека храната ќе поскапи најмалку 5 пати во наредните петнаесеттина години, а цената на водата за тој период речиси и би се изедначила со цената на нафтата. За сетување, според последните проценети податоци, Македонија располага со околу 4.500 природни извори на вода.

Колку се значајни овие природни медиуми ќе видиме преку примерот со Израел. Територијата на Израел е околу дваесеттина проценти помала од македонската. Води речиси и немаат, многу се ретки и целата земја е најмногу пустинска. Зеленило, освен во делови од северот, речиси и нема. А внимавајте, Израел во 2006 година произведе околу 5 милијарди долари храна и пијалаци, а 1 милијарда ја извезе во светот.

Значи, со исклучително ограничени ресурси остварува огромно производство на храна и пијалаци. Секој би се запрашал како тоа воопшто е можно?

Според мои слободни проценки, со добро организиран пристап и со Божја помош, Македонија може да произведува два пати повеќе храна и пијалаци од Израел. Да, два пати повеќе, или ако сакате околу 10 милијарди долари во храна и пијалаци, наместо сегашните скромни 800 милиони евра или околу 16 проценти од БНП - бруто националниот производ, кој за 2006 година е на ниво од 4,892 милијарди долари.

Се разбира, внатрешната структура на овој сектор е изразито неповолна и е во корист на примарните земјоделски производи. Од спомнатите 16 проценти прото отпаѓа на примарното производство или 10,3 проценти (2006). Тоа значи дека Македонија и понатаму се позиционира како силна сировинска база за останатите развиени земји и за соседите и доминантно произведува ниско финализирани производи, кои се и најевтини. Се разбира, крупните профити се во високофинализирани производи.

Овој дисбаланс се гледа и во структурата на увозот и извозот на храна и преработки. Имено, Македонија извезува околу 250 милиони долари во храна или 7,4 проценти од вкупниот извоз, а увезува околу 503 милиони долари, што е учество од 9,9 проценти во вкупниот увоз.

Вкупната владина поддршка на секторот е во корист на примарното производство, при што по инерција од претходниот систем, сè уште се поддржуваат ситните производители и малите парцели на земја, што се огледува и во политиката на менаџирањето на земјоделското земјиште до 5, 6 или 10 ха по апликација. Ваквата политика води кон неефикасна обработка на земјоделското земјиште и до ниска продуктивност и намалено производство.

Податоците говорат дека во 2007 година (проценета вредност) има реален пад на земјоделскиот сектор во БДП -

ДА СТАНЕМЕ РЕСПЕКТИВЕН ПРОИЗВОДИТЕЛ НА ВИСОКО ФИНАЛИЗИРАНИ ПРОИЗВОДИ ОД ХРАНА И ПИЈАЛАЦИ

бруто домашниот производ, од 5,1 процент. Во структурата падот е особено изразен кај полјоделството, кое учествува со високи околу 70 проценти во вкупното земјоделско производство. Тој пад е на ниво од 8,3 проценти. Намалување има речиси кај сите гранки од примарното земјоделско производство, освен кај овоштарството каде реалниот очекуван пораст е околу 18,8 проценти.

Основна норма за успех и прогрес во областа е поттикнување на сè што е ус-

изводство, на пример, на чипс, тогаш Бри-сел е тој кој ќе врши проценка за вис-тинската потреба од оформувањето на тој и таков капацитет. И доколку, по некоја случајност Бугарија или Србија, Грција или било која земја од регионот, има такви капацитети и истите се недоволно искористени, тогаш Македонија ќе се стопира во намерата и производителите на компир ќе се насочат кон преработувачите во соседните земји, и така сè до моментот на евентуално ослободување на пазарот. Значи, работите ќе се гледаат глобално, а не во рамките на националните економии, а на сцена ќе стапи Заедничката аграрна политика на ЕУ и во нашата национална економија.

Сите знаеме што се случи со Словенија, која беше преработувачка база во поранешна Југославија, а Македонија беше сировинска база. Сега е очигледно каде отиде Словенија со таквата политика, а каде е Македонија.

Нека ова биде опомена за тоа каде оди Македонија со староновниот концепт на цементирање како сировинската база за соседните и европските преработувачки капацитети.

Еве уште неколку примери: Вишните од Македонија ги купува како сировина компанијата "Нектар" од Србија и ни ги враќа како тетрапак сокови од вишна, а ние плаќаме двојно. Потоа, рефус млекото кое до неодамна одеше во Грција од битолската Млекара, ни беше враќано како тетрапак млеко, исто со јаболките, со домати и речиси со сите примарни земјоделски преработки. Македонија речиси и нема брендираните финални производи од храна. Немаме бренд чоколада, немаме производство на чипс, иако поднебјето е дарувано од Господ за тоа, немаме високи преработки на брендираните сирења, немаме... немаме. Некој ќе рече имаме квалитетни и брендираните вина. Да, но и таму погледнете ја внатрешната стру-

ктура. Процентуално флашираните вина се незначителни во однос на наливните вина. А ние постојано бараме од Брисел квотите за извоз на наливни вина од Македонија во ЕУ да се зголемат, а од Брисел добиваме одговор - флаширајте го целото вино и ќе ви го купиме без збор, и повторно ништо. Со години капацитетите за флаширање на висококвалитетно вино беа запоставувани, а и сега од страна на државата недоволно се стимулира овој вид на финализација на производите. Се разбира, важно е и подигнувањето на новите лозови насади, менувањето на постојната структура на сортите грозје, и тоа треба забрзано да расте до нашиот влез во ЕУ. Но, уште позначајно е да мислиме и да поддржуваме како држава висока финализација на производството и во овој сектор.

Банките сè уште се без силна конкуренција. Понудата на кредити и други финансиски инструменти е некавалитетна и скапа, а од страна на државата и понатаму изостанува значајна поддршка, и реалноста на терен е таква каква што е. Субвенциите се доминантно во примарниот сектор, а исто е и со контурите на претстојната ИПАРД програма.

Од разговорите со челниците на Европската комисија во делот на Заедничката аграрна политика на ЕУ, добивам впечаток дека не се заинтересирани за високофинализирани преработувачки капацитети за храна и пијалаци во Македонија, туку дека се заинтересирани за Македонија како сировинска база за нивниот висококомпјутеризиран сектор за производство на храна и пијалаци.

Се разбира, наша основна цел и визија за идните генерации е Македонија да ја претвориме во технолошки силно модернизирани држава во секторот на високофинализирани преработки од храна и пијалаци. Само така нашиот земјоделец ќе стане "мистер фармер", а Владата ќе докаже дека е "кориснички ориентирана Влада".

Вишните од Македонија ги купува како сировина компанијата "Нектар" од Србија и ни ги враќа како тетрапак сокови од вишна, а ние плаќаме двојно. Потоа, рефус млекото кое до неодамна одеше во Грција од битолската Млекара, ни беше враќано како тетрапак млеко, исто со јаболките, со домати и речиси со сите примарни земјоделски преработки.

пешно и создавање на силни и профитабилни компании, со значајна поддршка на Секторот на преработките на високофинализирани, иновативни производи од храна и пијалаци. Тоа значи дека е неопходно радикално зголемување на субвенциите за модерни, висококомпјутеризирани технолошки целини за производство на храна и пијалаци.

Еве, потврда на неопходноста од радикално менување на политиката на субвенционирање, во корист на високофинализираниот профил на производство. Со преговорите за членство во Брисел, ќе се дефинира постојната рамка на преработувачките капацитети како финална, со влезот во Европската унија. Потоа, доколку некој бизнисмен сака да вложи во висококомпјутеризиран капацитет за про-

ИСПРАТИ СМС **КУПИ ГО ВИСТИНСКИОТ ПОДАРОК**

1. На 075 14 14 42 испрати СМС со содржина*: **POD 075XXXXXX** каде што XXXXXX е бројот на твојата сакана личност.
2. Таа ќе добие анонимна порака со прашање - што би сакала да добие за подарок.
3. Почекај го нејзиниот одговор, а потоа „изненади“ ја со вистинскиот подарок!

СМС ПОДАРОК услугата чини 20 ДЕН. + 18% ДДВ
*со празно место, како во примерот

ИСПРАТИ СМС НА
075 14 14 42
20 ДЕН. + 18% ДДВ

СОНОВНИК

За толкување на твојот сон испрати СМС порака со следната содржина*: **SON** помни
Толкувањето го добиваш веднаш.

*со празно место, како во примерот